

Yhteistyöryhmän 7. kokous

Aika: Keskiviikkona 14.2.2023 klo 10.00-12.00

Paikka: YM:ssä kokoushuoneessa Norppa sekä Teams-yhteydellä

Osallistujat: Annukka Berg (YM), Juhani Damski (YM, pj), Juha Haataja (OKM), Miira Riipinen (Kuntaliitto), Tuovi Kurttio (Pääkaupunkiseudun kierrätyskeskus), Sari Tasa (TEM), Marja Ola (Kaupan liitto), Jutta Laine-Ylijoki (KIVO), Taina Nikula (YM), Heikki Sorasahi (YM, siht.), Päivi Antikainen (LVM), Jussi Nikula (WWF), Johanna Kohl (Luke), Tarja Laitinen (VTT), Malena Sell (UM), Sampsa Nissinen (TEM), Minna Ojanperä (EK), Jenni Oksanen (VM), Paula Eskola (Motiva), Paula Laine (Ilmastorahasto), Jyri Seppälä (Syke), Helena Soimakallio (Teknologiateollisuus), Tiina Vyyryläinen (Kuluttajaliitto), Vainio Birgitta Mattila (MMM), Kari Herlevi (Sitra).

Agenda

1) Kokouksen avaus

Yhteistyöryhmän puheenjohtaja *Juhani Damski* avasi kokouksen.

2) Edellisen kokouksen muistiinpanot

Hyväksyttiin [edellisen kokouksen muistiinpanot](#).

3) Kiertotalous tulevaisuudessa

Juhani Damski kertoi [kansliapäälliköiden viesteistä hallituksen vaihdokseen \(6.2.2023\)](#) vihreän siirtymän ja kiertotalouden näkökulmasta. Yksi viidestä päähaasteesta on nopea eteneminen vihreässä siirtymässä, jossa kiertotalouden valtavirtaistamiselle nähdään merkittävä rooli. Innovaatioilla, mittavilla investoinneilla sekä uusimman tiedon hyödyntämisellä on keskeinen rooli siirtymässä.

Myös yhteistyöryhmän muut jäsenet esittivät viestejään kiertotalouden tulevaisuudesta oman osaamisensa ja organisaationsa näkökulmasta. Seuraavassa tiivis kooste puheenvuorojen keskeisistä nostoista.

Helena Soimakallio, Teknologiateollisuus:

- Markkinoiden osalta kaivataan toimintaympäristön vakautta ja ennustettavuutta, mutta sekä keppiä että porkkanaa tarvitaan. Esimerkiksi jätestatukseen (EoW/EEJ) liittyvät asiat hiertävät ja siihen liittyvät linjaukset pitäisi saada yhtenäisiksi EU-tasolla. Julkisilla hankinnoilla on keskeinen rooli kiertotalousmarkkinoiden synnyttämisessä kansallisesti.
- Rahoituksen osalta RRF:n jälkeenkin tarvitaan tukirahoitusta kotimaisille demo- ja pilottihankkeille myös startup- ja pienille yrityksille.
- T&K-panostuksia lisäämisen lisäksi tarvitaan myös osaamisen kehittämistä. Vähähiilisyystiekarttojen tavoin myös kiertotaloustiekarttoja tulisi laatia eri toimialoilla.

Miira Riipinen, Kuntaliitto: ([Kunnat vihreän siirtymän ja kiertotalouden tekijöinä, HO-tavoitteet 2023](#))

- Kuntien toiminta- ja investointikyky – toimien vaikuttavuus (investointipaineet suuria)
- Sääntelyn yksinkertaistaminen – kannusteita kehittämiseen: mm. hankintalain yksinkertaistaminen, mahdollistava lainsäädäntö alueidenkäyttöön tiukkojen kriteerien sijaan.
- Tiedonhallinta – tiedonkulku (esim. kiertotalouden raaka-aineiden osalta tarvitaan yhteentoimivia tiedonhallintaratkaisuja "valtakunnallisen rekisterin" sijaan).

- Kiertotalouden green dealin osalta keskeistä on saada myös hallinto sitoutumaan toimiin, esim. kannusteiden kehittämiseen (vrt. MAL-sopimukset, joissa valtio myös rahoittaa alueita).

Sampsa Nissinen, TEM:

- Kiertotalouden osalta Kiertotalousohjelma tekee hyvää työtä ja ohjelman jatko olisi hyvä pystyä varmistamaan soveltuvin osin.
- TEM:n näkökulmasta mm. kierrätystalouden liiketoimintamallit ovat keskeinen osa uudistuvaa teollisuuspolitiikkaa. Kolme keskeistä alateemaa: 1) osajatarpeet, 2) kierrätystalouden digitalisaatio – miten valtionhallinto voi tukea eri ekosysteemien digiratkaisuja? 3) kaivannaisteollisuuden kierrätystalous, jossa merkittävää potentiaalia.

Johanna Kohl, Luke: ([Biokierrätystalous - kuulumisia Lukesta](#))

- Biokierrätystalous on keskeinen huoltovarmuuden mahdollistaja ruokaturvaa ja ruokajärjestelmän uudistamista tarkasteltaessa. Myös lannoitekriisiin vastaaminen on keskeistä ja esim. tuontifosfori ja –typpi olisivat lähes täysin korvattavissa kotimaisilla lannoitteilla, mutta olemassa oleva tieto (esim. biomassojen sijainnista) pitäisi saada käyttöön alueilla.
- Biokierrätystalouden arvonlisän kasvattamiseen tulee panostaa.
- Koko arvoketjun kattavaa TKI-toimintaa tulee vahvistaa muun muassa puun osalta, jotta esim. sellua voitaisiin jalostaa Suomessa pidemmälle.

Tarja Laitinen, VTT:

- VTT tukee 4 %:n TKI-tavoitetta (ennakoitavuus ja selkeä pitkän aikavälin näkymä)
- [VTT:n investointiohjelmassa](#) kolme kärkeä: 1) pilotointialusta bioruukkiin muovien ja tekstiilien kierrätyshaasteisiin, 2) vastuullinen kuitutuotteiden pilotointiympäristö (metsäteollisuuden energian ja vedenkulutus); 3) laskennallinen ymmärrys ja kapasiteetti synteettisen biologian ratkaisuihin (jopa 10 kertaa nykyistä nopeammat valmistusmenetelmät uusille materiaaleille).
- Uusien osajien koulutus myös keskeinen teema.

Tiina Vyyryläinen, Kuluttajaliitto:

- Kestävistä arjen valinnoista tehtävä kuluttajille helppoja ja kohtuuhintaisia. Kolme vaalitavoitetta: 1) kestävä kohtuuhintainen arki ja sitä tukeva taloudellinen ohjaus; 2) kestävämmät ja korjattavat tuotteet sekä korjauspalvelujen käyttö ja Suomen aktiivisuus näiden edistämiseksi; 3) viherpesu kuriin: tarve oikealle ja tiedepohjaiselle tiedolle.

Marja Ola, Kaupan liitto:

- Kaupalla keskeinen portinvartijan rooli vihreässä siirtymässä ja kierrätystaloudessa. Jos kauppa ei muuta liiketoimintamallejaan niin siirtymä hidastuu reilusti. Muutos edellyttää mm. toiminnanohjausjärjestelmien uudistamista, sillä ne on luotu ”lineaariseen” maailmaan.
- Tukea ja kokeiluja sekä TKI-panostuksia tulisi kohdistaa myös kaupan alalle; nyt ei ole sopivaa rahoituslähdettä. TKI:ta kohdennettava myös ”ihmisten korvien väliin”.
- Vihreän siirtymän perustiedot ja taidot tarvitaan perusopetukseen läpileikkaavasti.
- Haaste: miten kierrätystalous erotetaan omakseen vähähiilisuudesta, luontonäkökulmasta tai oikeudenmukaisesta siirtymästä? Ei järkeä tehdä erillistä tiekarttaansa.

- Kilpailulainsäädäntö monimutkaista ja vaikeasti tulkittavaa. Kaupan alan lainsäädännössä optio tehdä keskenään yhteistyötä ympäristöasioissa, mutta tulkinta on hankalaa ja sakkomahdollisuus rajoittaa yhteistyötä. Tämä voisi edellyttää selvittämistä.

Juha Haataja, OKM

- Kestävän kasvun mahdollisuudet Suomen maakuvan vahvistamiseen?
- Kisa osaajista on tiukka. Työnantajien ja työssäoppimisen rooli keskeinen. Puolet nykyisistä nuorista elää 100 vuotiaiksi, joten oppimiseen panostettava pitkään.
- ICT: tarvitaan parempia materiaaliratkaisuja ja tuotannon kestävyttä. Voisiko kiertotalousnäkökulmaa hyödyntää paremmin ICT-alan sisällä ja miten toisaalta digiratkaisuja voisi hyödyntää paremmin esim. kierrätettävyyden edistämiseen?

Malena Sell, UM:

- Kiertotalouskärki osaksi maakuvatyötä, viennin edistämistä ja politiikkavaikuttamista.
- Kiertotalous keskeisenä työkalupakkina osana ilmasto- ja ulkopoliitikkaa. Esimerkiksi kehitysyhteistyöhön ja siihen liittyvään rahoitukseen tulisi johdonmukaisesti integroida kiertotaloutta suomalaisen osaamisen ja teknologian priorisoimiseksi.
- WCEF ja sen jatkokehittäminen erittäin tärkeää: kv-tason Suomeen ankkuroitu huipputoimija.

Jutta Laine-Ylijoki, KIVO

- Fokus siirrettävä kiertojen loppupäästä alkupäähän (mm. ekodesign). Miten toimintamallit ja tuotteet suunnitellaan jätteen syntyä ehkäiseviksi, uudelleen käytettäväiksi ja pitkäikäisiksi?
- Kiertotalouden lisäarvopotentiaali vihreässä siirtymässä? Muutosten oltava sosiaalisesti saatavilla kaikille.
- Tuottajavastuun osalta kulut eivät saa kohdistua vain kuluttajaa lähellä olevaan tahoon. Tarvitaan myös rauhaa vaikuttavien toimien edistämiseen, ei rikota jo olemassa olevaa hyvää.

Paula Laine, Ilmastorahasto: (ks. Ilmastorahaston [esitys](#) & [muistio](#))

- Kiertotalous- ja ilmastoratkaisujen markkinoille pääsyllä ja kasvulla pitkälti samat rahoitukselliset haasteet, joita tulisi ratkaista seuraavalla hallituskaudella:
 - Yrityksen kokoon nähden suuret laitosinvestoinnit ja laitteistohankinnat.
 - Olemassa olevien ratkaisujen tarjoaminen *as a service* -mallilla → käyttöpääomahaaste, kun koko tarjoama on rakennettava yrityksen omaan taseeseen.
 - Digiratkaisut: Miten pystytään priorisoimaan juuri ilmasto- ja kiertotalousratkaisuja?
- Ilmastorahastolla 317 firman aktiivinen dealflow, josta kiertotalous suurin yksittäinen osajoukko (54 firmaa). Hankkeisiin kuitenkin liittyy paljon teknologiariskiä tai suuria pääomatarpeita → tarve riskien jakoon julkisen ja yksityisen sektorin välillä.

Päivi Antikainen, LVM:

- Keskeiset teemat: 1) päätelaitteiden kierrätys elinkaarensa lopussa; 2) infrarakentamisen materiaaliratkaisut; 3) energia- ja käyttövoimakysymykset (sähkö, vety) ja datan rooli datatalouden raaka-aineena, 4) palvelut & Mobility as a Service.

Jyri Seppälä, SYKE:

- Kolme kärkeä: 1) luotettava ympäristötieto & sen tieteellinen tulkinta pohjana vihreälle siirtymälle ja kiertotaloudelle; 2) esteiden purkaminen: tuki kiertotaloudelle oikeanlaisella lainsäädännöllä; 3) energiajärjestelmän uudistuminen: monet teolliset prosessit luettavissa kiertotalouteen, jos ja kun pystytään luomaan puhdas energiainfra.

Pia Vilenius, Kemianteollisuus & Akkuteollisuus:

- Toimintaympäristön vakaus ja ennakoitavuus: Luvitus investointeja tukevaksi. Koko arvoketju saatava mukaan esim. akkuteollisuuden osalta ja hankkeet vihreän siirtymän ohituskaistalle. Miten ohituskaista näkyy tuomioistuinprosesseissa?
- Miten isoissa hankkeissa voisi yhdenmukaistaa ympäristövaikutusten arviointia? Koko kokonaisuus kerralla vs. eri osat erikseen.
- EoW / EEJ-kriteerit: ei ole hyvä, että eri maat tekevät kriteerejä itsekseen, vaan menettelyt olisi hyvä yhdenmukaistaa eri EU-maiden välillä.
- Uusien teknologioiden käyttöönoton tukemin on tärkeää (esim. muovin kemiallinen kierrätys).

Aaron Vuola, Metsäteollisuus: ([Kestävää kasvua metsästä](#))

- Ykköstavoitteena kestävän metsätalouden turvaaminen, selviä tavoitteita yhteensä seitsemän.
- Pakkausjätedirektiivin uudistamisen myötä ei saisi käydä niin, että kotimaisia raaka-aineita korvataan kolmansista maista tuotavilla fossiililla raaka-aineilla.
- TKI:hin & koulutukseen panostettava.

Jenni Oksanen, VM:

- VM:n [strategia](#) ja [virkamiespuheenvuoro](#) julkistettu ennen joulua. Kiertotaloutta ei suoraan mainittu, mutta luonto- ja ilmastotoimet edellyttävät kiertotaloutta.
- Ympäristötoimien kustannustehokkuus keskeistä – mahdollisimman suuri vaikuttavuus rajallisilla resursseilla. Myös tietopohjan vahvistamista tarvitaan (esim. luontokadon ja ympäristömuutosten arvottaminen).

Kari Herlevi, Sitra:

- Sitra julkaisut jo kesällä 2022 [10 kiertotalousehdotusta Suomelle](#).
- WCEF:n jatkon varmistaminen olisi todella tärkeää. Vahva suomalainen intressi, globaalisti kiertotalouskysymyksissä on Suomalaisille yrityksille vielä paljon ratkaistavaa.
- Kotimaassa taloudellinen ohjaus ja lainsäädäntö keskeisessä roolissa. Kysymys firmoista: mihin verkostoihin yritykset voivat liittyä kiertotalouden edistämässä?

Jussi Nikula, WWF:

- [Ministeriöiden tulevaisuuskatsauksessa](#) puhetta kestävästä kasvusta ja hyvän tulevaisuuden turvaamisesta tuleville sukupolville. Ei silti tunnusteta sitä, että haasteita ei voi ratkaista luonnonvarojen kulutuksen kasvulla, jolloin kestävä kehitys onnistuu. Suomessa tulisi kohdata ylikulutuksen purkamisen haaste, johon meillä paljon ratkaisuja ja osaamista. Oikeudenmukainen luonnonvarojen kulutuksen taso & kansallinen luonnonvarasopimus?

- Systeemin muutos edellyttää pienten ja todellisten riskihankkeiden tukemista, joita tarvitaan paljon ja erilaisia. Tarvitaan riskien jakoa julkisen ja yksityisen rahan välillä sekä oikeat kannustimet ja resurssit uudelaisiin hankintoihin.
- Pe 17.2. julkaistu [raportti Suomen yritysten luontovaikutuksista](#).

Tuovi Kurttio, Suomen kierrätyskeskusten yhdistys, pääkaupunkiseudun kierrätyskeskus, RENET uudelleenkäyttötoimijoiden verkosto:

- Olisi mielenkiintoista nähdä kuva siitä, miten valtion ja kuntien investointeja on kohdistettu jätehierarkian eri vaiheisiin.
- Uudelleenkäyttö näyttäytyy harrastelupuuhana, mutta esim. amerikkalainen toimija arvioi, että vuosikymmenen loppuun mennessä 2nd hand -vaatetta myydään enemmän kuin pikamuotia.
- Uudelleenkäytön edistämiseksi ei ole vastuutahoa, tavoitteita tai selkeitä toimenpiteitä.
- Uudelleenkäytöllä on lähes kaikkiin SDG-tavoitteisiin jokin positiivinen vaikutus. Merkittävä potentiaali työpaikkojen luomiseen.

Kimmo Tiilikainen, GTK:

- EU-komission paketti etsii keinoja raaka-aineiden tarjonnan turvaamiseen. GTK:lla tietotaidollista antia mm. raaka-aineluokittelun kehittämisessä.
- Outokummun Mintec-laboratoriokokonaisuus on ainutlaatuinen Euroopassa. Mintec-koetehtaan uudistaminen edellyttää erillistä rahoituspäätöstä, mutta vielä ei ole löytynyt sopivaa rahoitusinstrumenttia. Aloite on tärkeä, sillä yhtään suuren mittakaavan ”remining”-projektia ei synny tai uusia kaivoksia avata, ellei teollisen mittakaavan testejä ole tehty.
- Iso osa kaivannaisjätteistä päätyy parhaillaan jäteluokitukseen ja siihen pitäisi saada muutos.

Keskustelun loppuksi puheenjohtaja totesi vielä, että hallitusohjelman lisäksi nyt on aika ryhtyä myös miettimään vaikuttamistyötä seuraavan EU-komission työohjelman osalta.

4) Kiertotalouden osaamisverkosto KiSu

Paula Eskola (Motiva) ja Hanna Savolahti (Syke) [esittelivät Kiertotalous-Suomen toimintaa](#).

Kiertotalous-Suomi on osaamisen ja tiedon solmukohta, joka yhdistää ratkaisuja etsivät toimijat ja niiden tarjoajat. Verkosto tukee yrityksiä, kuntia, oppilaitoksia, tutkimuslaitoksia ja kiertotalouden parissa toimivia oman kiertotalouspolun löytämisessä. Lisätietoa linkissä <https://kiertotaloussuomi.fi/>.

KiSu:n kehittämiseen toivotaan palautetta myös yhteistyöryhmän jäseniltä.

5) Kiertotalouden ajankohtaiset

Sihteeristö ei ehtinyt esittelemään Kiertotalousohjelman tilannetta, mutta se on [luettavissa täällä](#).

6) Seuraavat kokoukset vuonna 2023

- 22.5.2023 klo 14.30-16.30
- 20.9.2023 klo 9.00-11.00
- 18.12.2023 klo 14.30-16.30